

Opinion:

**Prosjekt «Klart lovspråk»
– en kartlegging av hvordan
adopsjonsloven virker i praksis**

Undersøkelse gjennomført av Opinion AS

for Difi og BLD

Februar - april 2015

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Prosjektbeskrivelse og bakteppe
2. Metode, utvalg og gjennomføring
3. Analyse
4. Konklusjoner og refleksjoner

Prosjektbeskrivelse

Oppdragsgiver	Difi og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD)
Kontaktpersoner	Sissel C. Motzfeldt (Difi) og Ragnhild Samuelsberg (BLD)
Hensikt	Hensikten med undersøkelsen har vært å brukerteste det nye utkastet fra Adopsjonslovutvalget NOU 2014:9
Metode	Kvalitativ undersøkelse gjennom dybdeintervjuer
Målgruppe	Adopsjonsorganisasjoner, Bufetat, adopsjonssøkere og adopterte
Antall intervju	n=10
Gjennomføring	Februar - april 2015
Ansvarlige konsulenter	Henrik Høidahl (prosjektleder), seniorrådgiver, Politikk og samfunn Christina Smitt (moderator), rådgiver, kvalitative metoder

Adopsjonslov- utvalget

- Forrige regjering nedsatte et adopsjonslovutvalg som ble utnevnt i statsråd 28. september 2012. Utvalget skulle utrede og utarbeide utkast til ny lov om adopsjon
- Adopsjonslovutvalget leverte sitt forslag til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) den 14. oktober 2014

Klart lovspråk

En av hovedoppgavene i prosjektet «Klart lovspråk» er å bedre språket og forenkle strukturen i fire utvalgte lover. Adopsjonsloven er en av dem.

- Lovutkastet har vært igjennom to språkverksteder
- Representanter fra Språkrådet, Justis- og beredskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt innspill til språket i lovteksten
- Den 4. desember 2014 sendte Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet lovforslaget på høring med frist til 5. mars 2015

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Prosjektbeskrivelse og bakteppe
2. Metode, utvalg og gjennomføring
3. Analyse
4. Konklusjoner og refleksjoner

Metode og utvalg

KVALITATIV METODE

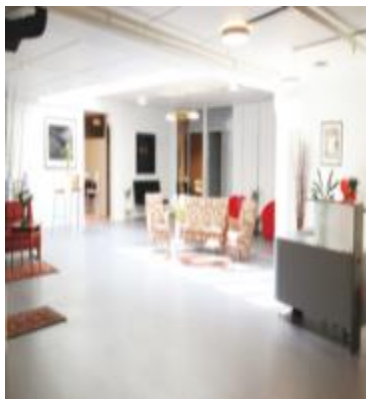
Det har blitt benyttet dybdeintervjuer som metode for datainnsamling. Dette er en ideell kvalitativ metode for

- alle typer problemstillinger man vet lite om fra før
- når man ønsker dybdeforståelse av målgrupper, deres atferd og holdninger
- ved emosjonelle og sensitive tema som adopsjon
- når det er vanskelig å samle hele målgruppen
- når man ønsker større rom for å utforske individuelle oppfatninger ettersom den enkelte får 100 % fokus i intervjuet
- stille relevante spørsmål og oppfølgingsspørsmål; *probe* dypere på individuelle tankeprosesser og følelser rundt målgruppens forhold til temaet

UTVALG

- Det ble gjennomført ti dybdeintervjuer, med henholdsvis seks søkere, to representanter fra to av adopsjonsorganisasjonene og to representanter fra to Bufetat-regioner
- Varigheten var på ca. 60 minutter per intervju med semistrukturert tilnærming (åpent og ustrukturert)

Gjennomføring

- Enkelte av samtalene ble gjennomført i Opinions skreddersydde lokaler på Vulkan i Oslo, hvor de kvalitative observasjonsrommene er lyse, nøytrale og moderne, samt komfortable både for deltakere og observatører
- Fasilitetene har profesjonelt opptaksutstyr av lyd og bilde
- Det har også blitt gjennomført dybdeintervjuer per telefon og Skype samt på kontoret til enkelte representanter

REKRUT- TERING

- Rekrutteringsprosessen gikk noe tregt i starten grunnet vinterferie samt vanskeligheter med å finne representanter for adoptivsøkere
- Vi fikk etter hvert hjelp av adopsjonsorganisasjonene med rekruttering gjennom deres Facebook-side, samt bekjente innen adopsjonsmiljøet

NB:

- Kvalitativ metode har til hensikt å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle
- De kvalitative funnene fra dybdeintervjuene kan ikke generaliseres, men når indikasjonene er gjennomgående er det sannsynlig at vi også finner lignende mønster ute i befolkningen

Ti respondenter

SØKERE

- To søkere som fra før har adoptert og er i prosess med ny adopsjon
- Én førstegangssøker som er i prosess
- To søkere som fikk avslag på søknad om adopsjon
- Én stebarnsadoptert

ADOPSJONS- ORG.

- To representanter fra to av adopsjonsorganisasjonene

BUFETAT

- To representanter fra Bufetat (to regioner)

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Prosjektbeskrivelse og bakteppe
2. Metode, utvalg og gjennomføring
3. Analyse
4. Konklusjoner og refleksjoner

Sitater

"Jeg er imponert! Det er ikke mange offentlige utredninger som er gjort såpass grundig på så kort tid. De har gjort et godt stykke arbeid med det nye forslaget. Det har blitt svært lettleselig og forståelig"

"Loven snakker til normale mennesker"

"Adopsjonsloven er en lov som har stor betydning for mange mennesker og er et tema som er et sårt område for mange"

"Det er viktig at en lov er rettet mot den som loven angår. Jeg opplever i stor grad at denne loven gjør akkurat det"

Respondentene har ulik erfaring med dagens lovverk og nytt utkast

SØKERE

- Forholder seg lite til loven dersom søknad blir godkjent/prosess går bra
- Studerer loven i større grad hvis avslag på søknad
- Får all hjelp og veiledning til prosess og prosedyrer gjennom adopsjonsorganisasjonene
- Én har kjennskap til nytt utkast i og med at de risikerer å bli omfattet av det dersom de må godkjennes på nytt

ADOPSJONS- ORG.

- Forholder seg mer til praksis enn til loven
- Får sjelden spørsmål fra søkere om å tolke lovtekst. Ved tilfellet refereres det til forskriftene
- Har kjennskap til nytt utkast samt klarspråkprosjektet
- Er mest opptatt av positive og negative lovendringer som har konsekvenser for deres arbeid i praksis

BUFETAT

- Forholder seg i stor grad til loven
- Har lang erfaring med gjeldende lov, og derfor også et større grunnlag for å kunne sammenligne dagens lov og det nye utkastet
- Har kjennskap til nytt utkast samt klarspråkprosjektet

Dagens lovverk oppleves utdatert

- Bærer preg av å være lappet sammen fra forskjellige tiår
- Umoderne språk

- Noe ulogisk struktur
- Ikke alltid lett å finne hvor enkelte bestemmelsene står
- Svært kortfattet, få presiseringer
- Må ofte bruke andre rettskilder som retningslinjer

- Mange vedtak trenger skjønnsmessige vurderinger
- Resulterer i usikkerhet blant søkere og stiller store krav til saksbehandlerne

Svært godt førsteinntrykk av nytt utkast 1/2

- Brukervennlig, klar og tydelig
- Lett forståelig
- Påfallende lite vanskelige begreper eller fremmedord
- Ordlegger seg mye klarere enn gjennomsnittlig norsk lov
- Relevant og moderne språk for 2015, mange eldre lover kan bære preg av et halvdanskt språk

- Forståelig og klart språk
- Loven oppleves tydeligere og mer detaljert enn dagens lov
- Flere presiseringer og gir mindre rom for tolkning
- Mer konkret, innebærer mindre bruk av forskrifter og rundskriv
- Mer brukervennlig
- Modernisering av språket, har ikke et gammeldags kansellispråk

Svært godt førsteinntrykk av nytt utkast 2/2

- Tydelige kapitler og overskrifter
- God, logisk og oversiktlig struktur
- Refererer lite til tidligere ledd og paragrafer
- Henvender seg også til søkere og ikke kun jurister

- God struktur, bestemmelser står i naturlig rekkefølge
- Flere vilkår er lovfestet
- Ingen konflikt mellom klarspråkarbeid og presisjon eller korrekthet i lovteksten

Sammenligning mellom dagens lov og nytt utkast

- Tydelig **modernisering** av språket
- **Flere typer adopsjoner har blitt lovfestet** og skillet mellom disse fremkommer svært tydelig
- Det nye utkastet har blitt mer omfattende og **inkluderer presiseringer** man savnet i dagens lovtekst
- Strukturen oppleves mer **brukervennlig** og logisk

BOPÆL → BOSTED

§1 → Tydeligere fokus på barnets beste enn i dagens lov

§3 → Begrepet "klar sannsynlighet" er et mer presist begrep. Lettere å vite hvor vektingen skal være og hva skal til for å kunne innvilge

§12 → Bedre presisering av hva som skal vektlegges for barnets beste i vurderingen. a – f viser klart de ulike hensynene

Vanskelige ord og uttrykk for søkerne

Eksempler på ord som søkerne opplevde **for** juridiske:

sanksjoner
prejudisiell
interlegal

Eksempler på ord førstegangssøkere og personer som er ukjent med norske lover kan ha noe problemer med å forstå:

forskrift
forhåndssamtykke
ledd

Uklare paragrafer 1/2

§1

- "...bånd tilsvarende **forholdet mellom barn og foreldre.**"
- Adoptivforeldre er svært klare på at barna de adopterer er deres egne barn og en slik setning blir dermed direkte sårende for enkelte. Begrepet egenfødte eller biologiske barn foreslås i stedet

- Setningen under paragrafen "**Forbud mot vederlag**" oppleves for lang

§10

§16

- Siste ledd: "**...en person som er fratatt rettslig handleevne**". Dette kunne vært eksemplifisert

- Uklart om **besøkskontakt** gjelder kun nasjonal adopsjon eller også internasjonal adopsjon

§26

§28

- Første ledd "**...virker for og mot alle**". Uklart hva dette betyr

Uklare paragrafer 2/2

§30

- **"Oppfølgingsrapporter etter krav fra barnets opprinnelsesland"**. Mange land har krav om oppfølging i fem år, ikke tre år slik det står i loven

- Andre ledd: en svært lang setning som bør deles opp
- **"...barn under 18 år som har tilknytning til andre land enn Norge."** Begrepet tilknytning er uklart og kan eksemplifiseres. Usikkert om dette betyr nasjonalitet eller opprinnelse

§45

§46

- Bufetat opplever behov for avklaringer i denne paragrafen
- Det er ikke tatt stilling til hvordan Bufetat skal forholde seg til internasjonale adopsjoner
- Loven viser ikke til hva som skal vektlegges for vurdering av hvordan internasjonal adopsjon skal godkjennes

Presiseringer som savnes av søkerne

- Det står ingenting om klagemuligheter dersom man får avslag

- Det står ingenting om hvor lang tid man kan forvente at prosessen tar og hvor lang tid det tar å utrede en sak

- Det står ingenting om øvre aldersgrense for å kunne adoptere

INNHOILDSFORTEGNELSE

1. Prosjektbeskrivelse og bakteppe
2. Metode, utvalg og gjennomføring
3. Analyse
4. Konklusjoner og refleksjoner

Betydning og konsekvenser for søkere

STYRKING AV RETTS- SIKKERHETEN

- Søkere har nå muligheten til å selv lese og forstå det grunnleggende dokumentet som er beslutningsgrunnlaget for om det blir adopsjon eller ikke
- Med et klart og tydelig lovverk er man ikke prisgitt andre til å hjelpe en
- Generelt viktig å forstå rammeverket uten å måtte søke profesjonell hjelp

VIKTIG FOR DEMOKRATIET

- Søkerne opplever at de blir tatt på alvor
- Ikke alle forstår et juridisk språk og klarspråkarbeid oppleves viktig for demokratiet
- Språket er mer tilpasset de som skal bruke loven i praksis, og henvender seg ikke bare til jurister, men også til søkerne

Betydning og konsekvenser for adopsjons-organisasjonene

LITEN BETYDNING FOR VEILEDNING AV SØKERE

- En gjennomsnittssøker har generelt lite spørsmål knyttet til tolkning av lovteksten
- Tror derfor ikke det nye lovutkastet kommer til å ha så store konsekvenser for veiledningen av søkere
- Vil likevel anta at arbeid med klarspråk betyr at loven blir lettere å forstå for en som ikke er jurist

MER OPPTATT AV INNHOLD ENN SPRÅK

- Den nye loven vil komme til å påvirke adopsjonsarbeidet, og organisasjonene er bekymret over at det er laget byråkratiske ordninger som i praksis ikke oppleves funksjonelt
- Mer opptatt av innhold i lovutkastet, mindre opptatt av språk og struktur – men indirekte får også språk og struktur betydning for alle parter

Betydning og konsekvenser for Bufetat

LOVEN VIL BLI BRUKT MER

- Den nye loven er mer omfattende og brukervennlig, noe som innebærer at man vil bruke den oftere enn man gjør i dag

LOVEN ER MER FORUTSIGBAR FOR SØKERE

- Med flere presiseringer i loven blir det lettere for søkere å forstå om grunnlaget for adopsjon er der eller ikke
- Den nye loven vil gi lavere risiko for at søkere mister klagemuligheter ved at de ikke har forstått vedtakene

DET VIL BLI LETT Å KNYTTE SVARENE TIL LOVEN

- Bufetat vil i mye større grad kunne knytte svarene de gir til søker til den nye loven, ved at det er flere forståelige vedtak å henvise til
- Hvis en søker får avslag på adopsjon kan det i større grad vises til denne loven enn til dagens lov

Kun små justeringer må til

- Loven inneholder påfallende lite vanskelige begreper eller fremmedord, og ordlegger seg mye klarere enn en gjennomsnittlig norsk lov
- Det oppleves imidlertid ingen konflikter mellom klarspråkarbeid og presisjon eller korrekthet i lovteksten

- Språket oppleves relevant og moderne for 2015, og strukturen er logisk og oversiktlig
- Det nye utkastet har også blitt mer omfattende og inkluderer presiseringer man savner i dagens lovtekst

- **Med et grunnlag på 10 respondenter opplever vi at kun små justeringer må til for at det nye utkastet skal virke fullstendig brukervennlig**

En klar tommel opp til det nye utkastet

- Selv med enkelte uklarheter i nevnte paragrafer blir det nye utkastet tatt svært godt imot, og vi ser at det har blitt gjort et godt stykke arbeid med klarspråk
- Alt i alt opplever alle respondentene at det er viktig og bra at det offentlige jobber systematisk med å bli klarere og tydeligere
 - Viktig signaleffekt
 - Viktig at brukere og befolkningen generelt får lover som brukes og som man kan forholde seg til
- Loven henvender seg nå også til de som ikke har samme forutsetninger som jurister for å forstå lovspråk og andre juridiske dokumenter

*"Jeg ønsker den nye lovteksten
velkommen. Dette er virkelig et steg i
riktig retning"*

Sammendrag

- Loven inneholder påfallende lite vanskelige begreper eller fremmedord, og ordlegger seg mye klarere enn en gjennomsnittlig norsk lov
- Det oppleves imidlertid ingen konflikter mellom klarspråkarbeid og presisjon eller korrekthet i lovteksten
- Språket oppleves relevant og moderne for 2015 og strukturen er logisk og oversiktlig oppbygd
- Det nye utkastet har også blitt mer omfattende og inkluderer presiseringer man savner i dagens lovtekst
- Søkerne mener den nye loven vil bety styrket rettssikkerhet ved at de selv har muligheten til å forstå det grunnleggende dokumentet som er beslutningsgrunnlaget for om det blir adopsjon eller ikke
- Adopsjonskontorene mener klarspråkarbeidet vil ha liten betydning for søkere, da de opplever generelt lite spørsmål fra søkere knyttet til tolkning av lovteksten. Likevel påpeker de at arbeid med klarspråk er svært viktig for at også søkere, og ikke kun jurister, skal ha muligheten til å forstå hva som står i loven
- Bufetat mener loven har blitt mye mer forutsigbar for søkere ved at de nå vil forstå vedtakene. Med flere presiseringer har loven blitt mer omfattende og brukervennlig, noe som innebærer at den vil bli brukt oftere enn den gjøres i dag, og at Bufetat i mye større grad vil kunne knytte svarene de gir til søkere - til lovteksten
- Selv med enkelte uklarheter i nevnte paragrafer blir det nye utkastet tatt svært godt imot, og vi ser at det har blitt gjort et godt stykke arbeid med klarspråk. Med et grunnlag på 10 respondenter opplever vi at kun små justeringer må til for at det nye utkastet skal virke fullstendig brukervennlig.
- Alt i alt opplever alle respondentene at det er viktig og bra at det offentlige jobber systematisk med å bli klarere og tydeligere. Loven henvender seg nå også til de som ikke har samme forutsetninger som jurister for å forstå lovspråk og andre juridiske dokumenter.

Innsikt som bringer deg videre
opinion.no

Opinion AS
Maridalsveien 13E
0178 OSLO
T: 21 300 400
E: post@opinion.no